

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru z pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejmejo do srede opoldne.

Štev. 11.

V Mariboru, dne 15. marca 1900.

Tečaj XXXIV.

Slovenske želje in pritožbe.

Govor dr. Lav. Gregoreca v drž. zboru 2. marca 1900. (Konec.)

Če kje, je ravno na Koroškem in Štajerskem treba braniti slovensko manjšino proti nasilstvu nemških većin. Vlada je obljubila, da bode svoj čas predložila nasvete gledé jezikovnega vprašanja. Ali v dež. zboru praškem ali brnskem ali v tej visoki zbornici, o tem se ni izrazila. Upam, da bode vlada te načrte predložila državnemu zboru. Toda kakor hitro to stori, bodo Poljaki, Čehi in morebiti tudi Hrvati naenkrat začeli dvomiti, ali ima državni zbor pravico določevati jezikovne zakone za posamezne dežele. Zato je veliko vprašanje, ali bi bil v tej zbornici splošen jezikovni zakon tudi sprejet ali ne. Nasprotno pa bi se gotovo vsprejel zakon v varstvo narodnih manjšin, posebno še, če bi se določil za posamezne dežele. V ta namen je »Slovanska krščansko-narodna zveza« dne 16. grudna m. l. predložila dotičen načrt zakona. Ta načrt je tiskan in tako splošen, da se more prikriti za vsako deželo. Ako ta predlog pride v obravnavo, bomo Slovenci pazljivi učenci Nemcev na Češkem in Moravskem. Kar Nemci na Češkem in Moravskem zahtevajo za se, to je menda pravično in potrebno tudi za nas na Koroškem in Štajerskem. (Tako je!) Zahtevali bomo:

1. V slovenskih krajih na Koroškem in Štajerskem mora slovenski jezik v šoli, uradu in javnem življenju biti popolnoma ravnopraven z nemškim.

2. Pri deželnih vladah v Celovcu in Gradcu se morata ustanoviti slovenska oddelka, ali pa v Mariboru poseben oddelak cesarskega namestništva za Spodnji Štajar.

3. Na mesto kmetijske družbe zahtevamo deželni kulturni svet z nemškim in slovenskim oddelkom.

4. Za slovenske sodne okraje na Koroškem in Štajerskem zahtevamo nadsodišče v Ljubljani.

5. Za Slovence na Koroškem in Štajerskem zahtevamo slovenske ljudske šole. V ta namen naj se razredi deželni šolski svet v dva oddelka s posameznimi deželnimi in okrajnimi šolskimi nadzorniki.

6. Dalje želimo zakonitih določeb za šole manjšin.

7. Slovensko vseučilišče v Ljubljani, premembo deželnega reda in deželnega volilnega reda ter ustanovitev narodnih skupin s pravico ugovaranja, da se s tem zabrani lahkomišeljno zakonodajstvo v škodo narodnih manjšin. (Posl. Resol: Da se ne vpelje splošna, neposredna in tajna volilna pravica!) Malo potrpite, gospod tovariši!

To so, gospoda moja, naše narodno-polit. zahteve, ki bomo jih mi Štajarci in Korošci stavili po vzgledu čeških Nemcev, ako se bo kdaj v tej zbornici obravnavalo o zakonu v varstvo narodnih manjšin.

Dovolite se mi sedaj eno vprašanje: Kaj pa se naj zgodi, ako zbornica ne sklene jezikovnega zakona za vso državo? Ponesrečil se je potem zadnji poskus. Razmere se ne bodo zboljšale, ako vlada razpusti državni

zbor in razpiše nove volitve na podlagi sedanjega volilnega reda, ker pridejo v zbornico še radikalnejši življi.

Bilo bi najbolje, da se ustava vsaj nekoliko predrugači, kakor je to že pred 25 leti nasvetoval priznani nemškoliberalni vodja, dr. Rechbauer. V gosposko zbornico naj se odposljejo tudi odposlanci dež. zborov. Za poslansko zbornico pa naj se vpelje splošna, neposredna in tajna volilna pravica. (Dobro!) Tako bi bilo morda najbolje, kakor kaže vzgled v Nemčiji.

Mislím, da bi taka poslanska zbornica preje rešila jezikovno vprašanje na podlagi enakopravnosti in se potem lotila važnih in nujnih gospodarskih ter socijalno političnih vprašanj.

Tako bi se Avstrija pomladila in prerodila in bi mogla klicati svojim sovražnikom: Austria erit in orbe ultima! (Živahna pohvala.)

Politični ogled.

Vojaško vlado nameravajo upeljati v Avstriji, tako se je govorilo, ko so Mladočehi v držav. zboru preteli, da bodo preprečili z obstrukcijo tudi zakon o nabiranju vojaških novincih. Sedaj ko so Mladočehi ta predlog izločili iz obstrukcije, so glasovi utihnili. Vendar je ta nakana osupnila vse avstrijske Slovence. Ko so Nemci obstruirali na divji način, se niso slišale take pretnje, ampak ugodilo se je nazadnje celo njihovim željam. Sedaj pa ko so Slovani-Čehi začeli ob-

Listek.

Ob šestdesetletnici profesorja dr. Kreka.

Napisal prof. Fr. Ilešič.

Dne 8. sušca je obhajal v Gradcu svojo šestdesetletnico vseučilišni profesor dr. Krek; ob tej priliki so mu podarili hvaležni slušatelji album s fotografijami in podpisi vseh onih, ki so kdaj slušali njegovo učeno in rodoljubno besedo; in teh ni malo; kajti većina slovenskih profesorjev, ki poučujejo dandanašnji po gimnazijah in drugih srednjih šolah, se šteje med njegove učence.

Kdor doseže tako visoko mesto, kakor je stolica vseučilišnega profesorja, ta pogosto zabi preproste bajte, v kateri se je rodil, zabi bede, ki teži rojake v ozkih razmerah vsakdanjega življenja, ter goji le visoko učenost.

Prof. Krek je ostal zvest svojemu rojstvu, vnet Slovenec in Slovan, ki je vselej z besedo in dejanjem podpiral težnje svojega naroda.

Ideal slovanski sta mu sv. Ciril in Metod, slovanska apostola, ki sta družila vero z narodnostjo ter nam tako položila podlago prave

zveličavne omike; samo nam Slovencem? o ne, njih trud je obrodil obilne sadove vsem Slovanom.

Z živim prepričanjem je profesor Krek svojim slušateljem razlagal, kako sta sv. Ciril in Metod delovala po tako zvaní Panoniji, to je po deželi, ki se razprostira od Maribora in Ptujja dalje na izhod čez Slovenske gorice in Ogrsko do Donave; z vso vnemo je dokazoval, da sta sveta brata govorila baš jezik, ki se pred tisoč leti govoril po vinorodnih ljutomerskih gorica in po Ogrskem — o krasna moja ljutomerska in radgonska domovina, ali ne boš čuvala svojega jezika, ki so ga posvetili prvi žarki našega krščanstva?

Istih mi dragih Slovenskih goríc prava dušna hrana si ti, vrli »Slovenski Gospodar«; kakor govori profesor Krek že nad trideset let le z vnetim navdušenjem o »Slovenskih gorica«, ki še zdaj slišijo jezik sv. Cirila in Metoda, tako kličeš, budiš in vabiš tudi ti moje rojake k zastavi zdravega slovenstva in slovanstva še več nego trideset let; zato se mi zdi spodobno, da se spominjaš Krekove slave; pokloni mu v dar te malenkosti, ki sem jih nabral v prostih urah na vrtu njemu in tebi in meni mile domovine panonske!

Če ljudstvo ne razume, kake daljše, zlasti tuje besede, jo malo izpremeni, da postane podobna drugim znanim besedam in

si jo tako po svoje raztolmači; temu se pravi ljudska etimologija.

«O ti preljudi sv. Lenart! zakaj si mu pa zopet hruške prinesel!» tako pravijo o tistem, ki se ga je lotila — lenoba; ne vem sicer, zakaj da so hruške znak lenobe, a da Lenart pošilja lenobo, to se mi vidi jasno, kdo je len, če ne Len-art! sicer se dandanašnji ne pravi več »len,« ampak »manj,« toda kdo priča, da te besede tudi nekaj ni bilo?

Komur Lenart vedno hruške nosi, ta zanje ob Nikolovem t. j. nikoli; da je »nikoli« postal praznik, zato se ima menda zahvaliti sv. Nikolaju, ki pa se zdaj le zove »Mikloš«.

Lenart in Nikol' ne šivata čevljev, zato bo njih varovanec kmalu vsaj na eno nogo bos in bo moral iti k Negovi; tam naj premišljuje, v kaki zvezi je ena noga z Negovo; Bog ve, če mu bližnji sv. Benedikt (lat. blagoslovljenec) da kaj svojega blagoslova, češ, zakaj pa si mi pokvaril ime v Bedenik? beden nima z menoj nič opraviti.

V Hujčje ne bomo hodili, ker je že onkraj Drave, sicer pa poznajo tam le Hoče, če je tudi hočja dovolj blizu; Kanglica nam je bliže; iz Kamnice se je naredila Kamlica, kakor iz Jamne Jamla, iz Kamlice

štruirati, sedaj nam pretijo naenkrat z generali! Ali se s Slovani sme drugače ravnati kakor z Nemci?

Cesar je pomilostil vse moravske Čehe, ki so bili obsojeni v ječo, ker so dali duška svoji nevolji, ko so se odpravile Nemcem na ljubo češke jezikovne naredbe. Za njih pomilostenje se je najbolj potrudil poslanec — duhovnik dr. Stojan, ki je tudi ud slovanske krščansko-narodne zveze.

Stavka premogarjev. Število stavkujočih premogarjev na Moravskem in Češkem se zmanjšuje od dne do dne. Grozna beda sili delavce zopet k delu. Najkrepkeje se drže delavci v Moravski Ostrovici. Res žalostno, da se tudi sedaj še ne zgane vlada in z odločnim korakom ne konča nejednakega boja, v katerem se tisoče pridnih delavcev in njihovih rodbin bori z gladom in obupom.

Spravna pogajanja v Istri. Med italijanskimi in slovenskimi dež. poslanci isterskimi se bodo vršila pogajanja. Ako se ta pogajanja uspešno ne dosežejo, vlada baje razpusti dež. zbor isterski in bo po poročilu »Piccolovem« pri volitvah podpirala Slovane. Hm!?

Španija. Nasprotje med Aragonci in drugimi prebivalci Španije postaja čedalje večje. Kriva je temu nesrečna vojska z Ameriko, v kateri je zgubila Španija vsa prekmorska posestva. Dokler je imela Španija otok Kuba, dobivala je od njega čistega dobička 40 milijonov na leto. S tem se je pokrival državni primanjkljaj domovine. A sedaj rasejo doklade in v isti meri nezadovoljnost.

Irci o politiki angleške vlade. V angleški spodnji zbornici se vrši te dni razprava o letošnjem državnem proračunu in pa o vladnih predlogah, s katerimi namerava vlada uvesti nekaj novih davkov in zvišati nekatere carinske postavke. Vladne predloge je toplo zagovarjal zakladni minister Hicks-Bleach. Odločno pa je oporekal vladnim zahtevam Irec Healy, posebno je proti temu, da bi Irci morali donášati k troškom za vojsko, mej tem ko Irska niti jednega funta ni prejela za vojna naročila. Nemčija, Avstro-Ogerska, Severna Amerika in Brazilija imajo od vojske velike koristi, ker so se tam naročali za vojsko potrebni predmeti, domači irski narod pa niti beliča. To je seveda naravnost krivično, ker morajo Irci največ žrtvovati za nesrečno vojsko. — Anglija ravna z Irci, kakor Avstrija s Slovani.

Vojska v Južni Afriki. Angleški general Roberts prodira s svojimi četami proti

pa Kanglica, ki je žejnemu človeku tako — draga.

«Herdegata — plava hlača, danes pa me glava boli!» pravili so naši očetje, mi pa smo jih slišali in govorili za njimi, prav za prav kleli smo ogrski; Bog nam odpusti ta greh, saj nismo vedeli, kaj da govorimo; ogrski «ärdegata» pomeni — vrag te je dal, ördöga je bil madžarski paganski zlobni bog, ki se je izpremenil v hudiča («Slov. list» l. 1899, 30, 12.); slovenska duša pa si je besedo tako raztolmačila: herde-gata: hlača; «plava» pa je menda vzeta ogrskemu huzarju? Prijatelj, ne kolni, «zvürčil» te je kdo (zuročil, prim. urok), moraš «vüvorke» v vodo namočiti, to vodo piti in se z njo umivati in proč bo «zvürčenje». Ali bi ti vüvorki (iz: ugorki) kaj pomagali, če bi beseda ne spominjala vürčenja?

Ti primeri kažejo, kako si duša preprostega človeka pripravi neprebavno snov besedi, da mu potem tekne kot domača hrana, oni pričajo o živi domišljiji našega ljudstva.

Velecenjeni gospod profesor! Vi ste se mnogo bavili z ljudsko dušo in ste tudi mene spodbudili, da se zanimam za njo.

Cvet našega čvrstega naroda, dijaštvo visokobliško, Vas slavi danes, v soboto, dne 10. sušca, glasno pri sijajni svečanosti, ki jo je priredilo Vam na čast.

mestu Bloemfontein. Buri se mu sicer umikajo, a iščejo majhnih prask, da ga zadržujejo. Zadnja taka praska ali bitka je bila pri Osfonteinu. Po bitki so se Buri zopet umaknili nazaj. Mesto Mafeking pa je v nevarnosti, da pade Burom v roke. Zato je poslal general Roberts 10.000 mož obleganim Angležem na pomoč. Zadnje dni prihajajo novice, da sta Krüger in Steyn, predsednika burskih republik Transvaal in Oranje ponudila Angležem mir, ako pripoznajo neodvisnost obeh republik. Angleži pa so odklonili ponudbo s takimi pogoji, oni zahtevajo, da se jim republikopolnoma podvržeta. Tega pa zopet Buri nočejo. Boj se bo nadaljeval.

Dopisi.

Iz Ormoža. Nedavno so čitali po vseh časopisih rodoljubi žalostno novico, da je v Ormožu dovoljena nemška šola. Kaj zdaj storiti? Za Ormož je dovoljena nemška dvorazrednica, nemška (?) občina je v njo posebej izšolana. Občine (vrlo narodne) Hardek, Dobrova, Libonja in Pučince naj si sezidajo slovensko šolo, kjerkoli jim drago. Kaj, ali bodo mestjani res zadovoljni z dvorazrednico, bodo res privolili svojim nemškim otrokom slabejši pouk nego ga imajo njih viničarski, ki hodijo v šest- pet- in štirirazredne šole k Veliki nedelji, st. Miklavžu, Središče itd. Ah, kaj se! Ormoški Nemci in nemčurji so Vam modre glave. Otroci krivice so modrejši nego otroci luči! Oni predobro vedó, da jim bodo Slovenci sami pripomogli do 3-, do 4- in 5-razrednice, kakor so jim vrlo dobro pomagali do dvorazrednice. — Kako to? Je-li mogoče, povpraša marsikateri? S čim bi Slovenci pripomogli k nemški šoli? Z neednostjo svojo, s kratkovidnostjo voditeljev, z mlačnostjo posameznikov!

Ko se je leta 1888 obhajala 40-letnica našega prisvitlega cesarja, bili so Slovenci v Ormožu na vrhuncu. Nemci so imeli občino, a bili tako slabi, da niti najmanjše slavnosti niso priredili, med tem ko so obhajali Slovenci 40-letnico vladarjevo sijajno in slavno s koncertom, govori itd. Svoje slave in časti pijani, niso gledali v prihodnost, ne vprašali, kje in kdaj je treba delati, da ostanejo na višini ter dospejo do vrhunca. Imeli so slovenskega notarja, slovenskega odvetnika, slovenskega zdravnika, slov. trgovca, krčmarje in gostilničarje, slovensko učiteljstvo (razven nadučitelja), slovenskega peka, mesarja itd. Tudi slovenska posojilnica je redno poslovala, čitalnica pa prirejala veselice in gledališke

Od mene pa izvolite prejeti ob tej priliki ta mali dar, mali dar panonskega Slovenca.

Na jug!

Črtica s pota. — Avguštin Stegenšek.

(Dalje.)

9.

Kar je grad za Ljubljano ali Gradeč, odkoder lahko pregledaš celo mesto, to je za Florenco hribček sv. Minijeta. Leži na levem bregu reke Arno obenem jugozahodnem delu mesta, katerega odreže Arno od večjega dela. Tukaj uživaš slikovit razgled, ki po celem svetu slovi. Pred Teboj se razgrinja čarobno mesto s svojimi drznimi stolpi in zvoniki, v dalji te pozdravlja cel venec rodovitnih gričev in vrh enega izmed njih Te vabijo starodavne Fezule (Fiesole). Z gostimi oljkinimi nasadi se menjajo gosposke vile z vedno zelenimi cipresinimi vrtovi, po hriboviti cesti pa teka lahkotno električni tram (vlak). In ko si si napasel oko nad fezulansko krasoto in se ozreš po višavah navzgor ob desnem Arnovem bregu, zagledaš povsod novo lepoto, kakor jo moreš videti le v solnčni Italiji. Kako blažen mir vlada nad tem florentinskim mestom, nad to dolino! Kdo bi mislil, da so se tukaj kdaj bili krvavi boji, da je

igre. A zabili so, da jim je treba skrbeti za slovenski naraščaj in slovensko mladino. Šole je bilo treba nove zidati, a nikdo se ni požuril. Višja oblastva, ki so prisiljevala župnije vsega ormoškega okraja, da stoje že davno v vsakej vasi cele palače šolskih poslopij, čakale so mirno, tiho, čeprav je sprevidel vsak otrok, da grjega poslopja v vsem mestu ni nego na pol razpadla od solitra prejedena šola. Treba je bilo pomnožiti prej število nemških otrok, pomanjšati število slovenskih. Zviti so zviti, in nihče ni hotel spoznati teh zvijač, dokler je še bilo časa za to. Kako se je pa manjšalo število slovenskih otrok? Razširjali so novo sezidane šole pred vsem na Humu, potem v Središču in pri Vel. Nedelji, naj bi okoliški slovenski otroci ne silili v ormoško šolo! Dobro! Za nemški naraščaj pa so ustanovili nemški šulferajnski vrtec pred desetimi leti. Slovenci so se posmehovali, češ, ta vrtec nam ne škoduje nič, in storili tudi niso nič. Nemške gospe pa so pridno hodile otrokom slovenskih rokodelcev in delavcev v botrino. Potem pa kot botre in gospodinjje in sosede uplivalo, da so 3letni otročiči prišli v Kindergarten. Vsako leto se je seveda obhajala nemška božičnica, otroci so dobili od šulferajna in sūdmarke oblačila in stariši so bili vsi očarani, kako lepo se znajo njih otroci po nemško pogovarjati, peti, pripovedovati itd. — Slovenci so se posmehovali in držali roke križem. Skrajni čas je bil, da se postavi šola. Slovenci so imeli večino v okraj. sol. svetu. A naloge svoje niso spoznali. Nemci pa so ustanovili nemški »Feuerwehr«, zdaj so se jeli gibati tudi Slovenci ter črez nekaj časa tudi sestavili okoliško gasilno društvo. Nemce je podpirala vlada. Poslala je nemškega uradnika za drugim. Prišel je slavni sodnik Liebisch. Ustanovil nemško možko pevsko društvo ter storil vse za germanstvo. Kmalu mu je došla tudi zaslužena odlika. Postal je dež. sodni svetnik v Mariboru kar črez noč. Ptujski glavar vitez Scherer pa je hodil z nadzornikom leto za letom štet nemških otrok in prišla je ura, ko jih je naštel 50, 60—70. Zadnja ura je bila, ko bi se morali vzdramiti Slovenci in postaviti šolo. A zdaj, denarja ni bilo. Slovenci so prišli s tem v veliko zadrego in sedaj so se začeli smejeti Nemci. In Slovenci so hodili vedno bolj rakovo pot. Vse krivdo mečejo na posameznika, nadučitelja, tožijo ga ter tratijo zlati čas z besedičenjem in govoričenjem, podkopavajo lastni ugled pred ljudstvom ter se razcepijo slednjič na več strank.

Namesto skupnega pozitivnega dela porabljalje so se moči za rekurze, tožbe itd. Nemci se zbojé, da jim sreča ne pokaže

Florenca doživela zgodovino, s kakoršno se še more hvaliti malokatera manjša država. Tudi hribček, na katerem stojiva, je bila trdnjava; še dandanes je tu vojaška posadka. S tega hriba je branil slavni Mikelanželo svoje rojstno mesto pred četami nemškega cesarja. Da bi ohranil krasno cerkev sv. Minijeta, da bi je ne podrle in ne zdrobile kamnite kroglice iz nemških topov, je dal velike vreče naphati z volno in jih razobesil ob zidu in stolpu; kroglice so se zaletavale v vreče, a so obnemogle popadale na tla. Cerkvica je pa tudi zaslužila to posebno skrb; saj je pravi biser za florentinsko okolico. Celo pročelje je obloženo z črnim in belim mramorjem in visoko nad vrati se leskeče na zlatem polju pisan mozajik: Kristus med Marijo Devico in sv. Minijetom. Znotraj pa deli ta cerkev dve vrsti vitkih stebrov v tri ladije; stropa nima; vidijo se povprečni tramovi in poševni hlodi in podlaga iz desk, katera na njih sloni, vse prav okusno in bogato pobarvano in pozlačeno. Taka pisana podstrešja brez stropa najdeš tudi drugod po Italiji, posebno pa so bila običajna v Rimu v 12. stoletju.

Cerkev obkrožuje lepo pokopališče, ki slovi po celi Evropi. Tukaj čaka marsikdo vstajenja, katerega je zadela smrt daleč od Florence. Videl sem rodbinske rakve Poljakov in celo Rusov; seveda kdo bi štel Francoze

mrhta. Nujno pokličejo veščaka Posilinemca dr. Delpina — bivšega Triglavana; — ta jim naj bode vodja, svetovalec in prvoboritelj. — Nemška stvar vedno bolj napreduje. Nekega poletnega dne lanskega leta začuje se mogočno streljanje. Naznanilo je vsem neverjetno novico, da ima Ormož dovoljeno nemško šolo. In kaj poretó Slovenci nato? Čujte! »To je dobro, kajti v slovenski šoli bodedo otroke ležbo narodni vzgojevali nego v sedanjih«, reče prvi. »Nič ne de, nemška šola nam ne bode nič škodila, mi si postavimo slovensko na Hardeku«, reče drug narodnjak. »Mi si postavimo šolo na Litmerku«, »Mi jo hočemo imeti na Libonji«, tako reče in goni vsak svojo. Nemci, sicer združijo mnogo kratkoročni med seboj, se zdaj združijo k skupnemu delu. Sicer zvedó, da so priredili Slovenci pritožbo na najvišje sodišče, tudi denarja ni od sile v občinski hranilnici, a to vse nič ne de. Šola mora stati do novega leta pod streho, svesti so si že naprej svoje zmage, denarja so dobi pri — no kje — to je javna skrivnost — pri Súdmarki, pri Schulvereinu, pri pruskih bratih. In preden dobó Slovenci ovrženo svojo pritožbo, že stoji poslopje za nemško dvorazrednico na odličnem prostoru sredi mesta. Nadučitelj, njih pristaš, je žrtvoval častno ime ravnatelja, koje bi lahko že zdavna dičilo njegovo osebo, ako bi se bil potegoval za petrazrednico utrakvistično — ali nemštvu na ljubo zabil je sebe. Nemška božja služba bode prva posledica nemške šole v dveh desetletjih, ako se Slovenci prej ko prej ne zedinijo ter ne postavijo lepe štirirazrednice v Ormožu, dá, prav v ormoški občini. Slovenski davkoplačevalci ormoške občine, pošteni Slovenci okoliški, kojih zavednost je znana, zjedinite se! Postavite si šolo skupno, a gotovo 4-razrednico prav pri župnijski cerkvi. Ne dajte braniti svojih otrok od božje hiše! Kakor bratno drugod Nemci svoj nemški »besizstand«, tako imate vi staro podedovano pravico, imeti svojo šolo pri cerkvi. Bojujte se vrlo kakor levi, stojte možje zvesti kakor skala, obrnite se do slovenskih prijateljev in pomoči vam bode došlo tako obilo, da lahko do konca tega leta stoji štirirazrednica ponosno in slavno ter oznanja daleč okrog, da ste Slovenci ostali v odločilnem trenutku složni in junaski, kakor danes Buri v daljni Afriki, ki si ne dajo kratiti svojih pravic — in jih občuduje ves svet. Slovenci ormoški, ne dajte se prisiliti, da bi morali pošiljati svojih ljubljenih otrok v nemško šolo, zjedinite se, združite se, pokličite i Vi veščaka narodnjaka v pomoč in zmaga mora biti naša. Nemški šoli pa se bode godilo kakor oni v Ljutomeru — (ki je sicer sulferajnska).

Niti Nemci ne bodo mogli pošiljati svojih otrok tja, kakor v Ljutomeru ne, kjer kaj radi dajo nemške otroke v slovensko petrazrednico, kajti tam se nauče več, to vsaka prosta duša zna.

Ako pa zamudite zdaj poslednjega izmed zadnjih trenutkov ter se ne zjedinite, ter postaviti morda manjrazredno šolo kje na Hardeku ali kjerkoli v okolici, veljale bodo Ormožu v kratkem one pretresujoče besede našega divnega pesnika Gregorčiča, ki jih poje: »Na potujčeni zemlji.«

Naš bil nekda je ves ta raj,
Očetom našim domovina.
Tuj narod tod se širi zdaj
Naš raj je tujcev zdaj lastnina.
Naš ded tu pisal svoja dela
Naš govor čul si prek poljan
Tu pesem naša je živila.
A zdaj zatrt je tod naš glas
In tuji krog zvane glasovi
Tuj trg in grad, tuj ves je kras
Oh naši so samó — grobovi!

Iz ptujske okolice. V zadnjem svojem dopisu iz ptujske okolice v predzadnji številki Vašega lista sem obljubil, da še podam nekatere opazke o seji slavnega občinskega sveta ptujskega mesta, ki je bila 7. febr. Nemškutarji ptujski te opazke že nestrpnost pričakujejo, in že sedaj bluvajo ogenj in žveplo na ubogega »Gospodarja«, ki je pa pri celi stvari seve čisto nedolžen. Kar nas posebno zanima, je gotovo vprašanje: zakaj so se ptujski »Nemci« s takvo strašno silo navalili na slovenske prebivalce ptujske okolice? Zanimivo bi bilo slišati odgovor na to. Jim je-li morebiti res toliko na čistosti svojega slavnega mesta? Kaj še! Sicer pa izjavljam naprej, da nikakor ne zagovarjam nesnage po mestu, zakaj snaga in red mora biti povsod, in ravno »Slov. Gospodar« je bil prvi, ki je že predlanskim pozvignil glas za snago ptujskega mesta. Kje so bili pa takrat slavni mestni očetje? Pa seveda takrat ni bilo dobro o tem govoriti, ker bi se hitro rekalo: Slovenci so prvi opozarjali na te nedostatke in tako so se šele spomnili Ptujčani svoje dolžnosti. Zakaj torej so Ptujčani še-le 7 febr. spravili svoje težke topove na »rotež« ter streljali s tako silo na slovensko okolico, da je vse — dišalo? Odgovor je kratak in vzrok jasn. Bila je ravno lepa priložnost zopet udrihati po Slovincih, zakaj točka 8. dnevnega reda je govorila o edino vzveličavnem nemškem jeziku in tako so čutili mestni očetje v sebi nepremagljivo silo, ki jih je gnala, da so začeli strugo svoje germanske jeze spuščati po kanalih v okolico; vzrok torej se hitro najde in če tudi v — stranišču.

Kakor je torej sklepati iz imenovane občinske seje, so vzrok vsej nesnagi po mestu, posebno po nedeljah, prebivalci okolice. — Dobro; če je temu tako, kdo pa onesnažuje slavno mesto med tednom; in vendar med nedeljo in dnevi v tednu, kar zadeva snago v Ptuj, ni prav nobenega razločka! Zakaj pa iščejo mestni očetje vzroke zunaj mesta, ko jih imajo bližje? Da o številni krdeli ptujskih psov ne govorimo, opomnili bi mestni obč. svet samo na fakinažo ptujsko, ki stoji, kar zadeva nesnago, gotovo na vrhuncu vseh fakinov ali pa prav za prav najnižje. Tukaj slavni obč. svet posezi vmes, sem nameri svojih topov cevi in vsi bodo streljali v centrum. Blagovolite tudi naročiti svoji straži, da naj po noči malo pogleda po mestnih, domačih ponočnjakih in imel boš vzrokov zadosti, da pustiš okoličane pri miru.

Smešno se mi zdi nadalje, kako da se je upal mestni urad obrniti na župni urad sv. Petra in Pavla, da naj ta zabrani tako početje okoličanov. Je-li morda župni urad za to tukaj, da skrbi za snago mesta! Slavni mestni svet je bil zopet na krivi poti. Občinski svet in mestni urad naj trkata na svoja prsa, naj se spomnita, da sta onadva zato, da skrbita za red in snago mesta. Zakaj pa se spomni gsp. župan še le v 20. stoletju, da bi »morebiti kazalo« postaviti po mestu par stranišč? Ne bom povedal preveč, če trdim, da ni mesta v Avstriji, ki bi se po velikosti lahko merilo s Ptujem, ki bi pa ne imelo ne jednega javnega stranišča. Zraven še pa take »nemško« mesto, kakor Ptuj hoče biti! Bahate se vedno, da nosite k nam omiko, pa povemo Vam, da dejanski tega ne kažete, če udrihate po Slovincih, za najnujnejše potrebe svojega mesta pa ne skrbite. Pomnite torej najprej pred svojim pragom, podučite svoje ljude, kako naj varujejo čistost mesta, postavite potrebna stranišča, kakor so drugod in potem še le govorite o »prvotnem stanu« slovenskega ljudstva, ki je v tem oziru gotovo pred Vami.

Tukaj tudi ne morem zamolčati in preiti izborne misli mizarja Kratzerja, katere je izustil z veliko vnemo v dotični seji, ko je namreč govoril o nepobeljenih, neolikanih ljudeh, s katerimi misli okoliške Slovence. Gosp. mizarju so gotovo ušle te besede v vročem boju, zakaj če bi bil malo premislil, bi jih ne bil izgovoril. Govoril je sicer resnico, a v prid Slovincem, česar gotovo ni nameraval; zakaj izdati sebe in svoje »nemške« rojake kot pobeljene olikane ljude, to bi bilo prehudo. In vendar, gsp. mizar, nam je ljubša nepobeljena olikanost slovenskega ljudstva, kakor pa zunaj pobeljena, znotraj

in Angleže, ki so si izbrali ta lep kotiček sveta za zadnji počitek! Samo nekaj mi ni ugajalo. Preveč lepih spomenikov, preveč kapelic je tukaj nakopičenih; ena je lepša ko druga, a ker so kar na kupu, so druga drugi v kvar. Zdi se mi, da so imeli v tem rimski bogataši v poganski dobi boljši okus, ko so stavili sebi in svojim rajncim dolge vrste kapelic ob javnih cestah. Od katerekoli strani si hotel v mesto, povsod si moral prejeti ure in ure skozi »mesto mrtvih«, predno si dospel v »mesto živih«. Tako je bilo v starem Rimu, tako tudi v rimskih mestih in naselbinah v provinciji.

10.

Res, narava je lepa v Florenci, pa — skoro še lepša je umetnost. Le pojdi v akademijo in občuduj slike Fezulana Ivana; »angelskega brata« so ga nazvali zaradi pobožnosti in angelske miline, katero je iz svojega srca izlil v neprekosljive podobe. Najbolj globok utis pa je napravil na me obisk samostana, v katerem je živel. Umrl sicer ni v njem, ker so pozvali papež slovi-tega brata v Rim, da bi jim poslal domačo kapelico. V Rimu je izdihnil svojo angelsko dušo, v Rimu tudi počiva. Pa njegov duh nikjer tako živo ne odseva, kakor v siromašnem samostanu sv. Marka v Florenci. V njem sicer ne zagledaš več njegovih pobožnih sobratov dominancev, pač pa se zgražajš

nad lenimi čuvaji, ki brezposelni stojijo in pohajkujejo po hodnikih in celicah. Samostan je prizidan k cerkvi sv. Marka. V sredi je čvrtirivoglato dvorišče, pri tleh ga spremlja odprt hodnik, zgoraj pa se vidijo mala okna revnih celic. Pri tleh vidiš skupni obednici zbornico (kapiteljsko sobo). V zadnji je na glavni steni naslikan Kristus na križu med razbojnikoma; okoli pa stojijo Marija in sv. žene, razni svetniki in ustanovniki redov in žalujejo nad Gospodovo smrtjo. Dolga obleka zakriva in zagrinja vse ude teh podob; v njih živi in iz njih govori le duša. V raznih izrazih pretresljive žalosti je umetnik neprekosljiv. Kako je obnemogla proti temu poznejša umetnost! Izborna pogodi človeško truplo v raznih položajih — a duše ne more pogoditi; in kadar slika pobožnost, pa pretirava! Kako so slikali križanje v dobi baroka! Kristus na križu se zvija — to ni tisti Kristus, ki je rekel: Oče, ne moja, ampak Tvoja volja naj se zgodi, — Marija, ki je po besedah evangelista stala pod križem, pade v omedlevo in nekatere žene jo prestrežejo ali pa na tleh zmakate z rutico čelo, drugi vijejo roke, mahajo po zraku in vpijejo s širokodprtimi usti... Odkod to? Ker umetnik ni poznal one bridkosti, ki gloda v srcu in se kaže v utripanju vsake mišice v obrazu in bolestnem, a udanem pogledu očíj, žalosti, ki si osvoji dušo, do telesa pa nima in ne sme

imeti moči. Naš blaženi Fra Anželiko pa je crpil svoje znanje o duševnem življenju in premišlja, skratka, ker je pobožno živel, je tudi pobožno slikal.

Če gremo po stopnicah gori, pridemo na dolg hodnik. Nasproti nam sije velika podoba, slikana na presno steno, in predstavlja Marijino oznanjenje. Z njo prične blaženi brat dolgo vrsto slik, ki bi naj služile premišljevanju. Štirivoglato dvorišče spremljajo namreč na treh straneh ozki in temni hodniki, ob desni in levi imaš celo red nizkih in obokanih celic z malim oknom, nad hodnikom pa vidiš — ker ni stropa — prazno, začrnelo podstrešje. A ravno to siromaštvo je največji okvir za pobožne bratove slike. Kdo bi pozabil na te prizore, katere je umetnik gledal z duhovnim očesom in v katerih nam slika življenje Gospodovo in Marijino, kakor na pr. oznanjenje, rojstvo, krst, spremenjenje na gori, zadnje večerje, križanje, vstajenje, kronanje Marijino itd. Kaj čuda, da je hotel vsak redovnik imeti v svoji celici na steni tako podobo za premišljevanje! Čeprav pa je nad 40 celic in sob, se vendar umetnik malokje ponavlja, kadar pa to stori, na pr. pri kronanju Marijinem, najde vedno kako novo misel, kako novo potezo in pokaže poleg svoje globoke pobožnosti tudi izredno spretnost in bogato domišljijo. (Konec prih.)